

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балабақшадағы экологиялық мәдениет

ЖАРИЯЛАНДЫ 21.02.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР мектепке дейінгі ұйым, табиғатқа қатынас, танымдық даму, тәрбиеші, экологиялық мәдениет, экологиялық тәрбие	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/187356/
--------------------------	---	--

Нурбаева Раушан Куанышбековна

Тәрбиеші

Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы

"№13 "Ақмарал" бөбекжайы" МКҚК

Аннотация.

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайында экологиялық мәдениетті қалыптастырудың педагогикалық маңызы қарастырылады. Экологиялық тәрбиенің баланың тұлғалық дамуына, табиғатқа саналы қатынас қалыптастыруға және жауапкершілік сезімін дамытуға әсері ғылыми тұрғыда талданады. Балабақшадағы тәрбиелік ортаның, тәрбиеші әрекетінің және күнделікті ұйымдастырылған іс-әрекеттің рөлі сипатталады.

Кілт сөздер: экологиялық мәдениет, экологиялық тәрбие, мектепке дейінгі ұйым, табиғатқа қатынас, тәрбиеші, танымдық даму.

Кіріспе

Экологиялық мәдениет адамның қоршаған ортаға ұқыпты көзқарасын, табиғи ресурстарды бағалау қабілетін және экологиялық нормаларды сақтау дағдыларын қамтитын кешенді сапа ретінде қарастырылады. Бұл қасиеттердің негізі мектепке дейінгі кезеңде қаланады, себебі дәл осы жаста баланың құндылықтық бағдарлары мен мінез-құлық дағдылары қалыптаса бастайды.

Балабақша – баланың табиғатпен алғашқы жүйелі танысуы жүзеге асатын орта. Сондықтан мектепке дейінгі ұйым жағдайында экологиялық мәдениетті қалыптастыру педагогикалық үдерістің өзекті бағыттарының бірі болып табылады.

Экологиялық мәдениеттің психологиялық-педагогикалық негіздері

Экологиялық мәдениет баланың табиғат туралы білімінің қалыптасуымен ғана шектелмейді. Ол табиғатқа эмоциялық-құндылықтық қатынас, экологиялық жауапкершілік және мінез-құлықтық дағдылар жүйесін қамтиды. Мектепке дейінгі жаста бала қоршаған ортаны көбіне эмоциялық қабылдау арқылы таниды. Сондықтан табиғатқа деген сүйіспеншілік, жанашырлық және қамқорлық сезімдері экологиялық тәрбиенің негізгі іргетасы болып табылады.

Ғылыми зерттеулер көрсеткендей, ерте жаста қалыптасқан табиғатқа жағымды қатынас баланың кейінгі экологиялық санасының дамуына негіз болады. Егер бала табиғат құбылыстарын бақылап, тірі нысандарға күтім жасап, қоршаған ортаға ұқыпты қарауға үйренсе, бұл оның тұлғалық дамуына оң әсер етеді.

Балабақшадағы экологиялық тәрбиенің маңызы

Балабақшадағы экологиялық тәрбие баланың табиғат туралы бастапқы түсініктерін қалыптастырып қана қоймай, оның мінез-құлқына, эмоциялық дамуына және әлеуметтік жауапкершілігіне ықпал етеді. Табиғатпен тікелей әрекеттесу баланың бақылау қабілетін, танымдық белсенділігін және зерттеушілік қызығушылығын дамытады.

Экологиялық тәрбиенің негізгі мақсаты – баланың табиғатқа саналы қатынасын қалыптастыру. Бұл үдеріс табиғат құбылыстарын түсіндіру, тірі ағзаларға қамқорлық жасау және экологиялық мінез-құлық нормаларын меңгерту арқылы жүзеге асады.

Тәрбиелік ортаның рөлі

Экологиялық мәдениетті қалыптастыруда балабақшадағы заттық-дамытушы ортаның маңызы ерекше. Табиғат бұрышы, өсімдіктер, маусымдық бақылау материалдары баланың табиғатпен тұрақты байланысын қамтамасыз етеді. Мұндай орта баланың табиғи нысандарға қызығушылығын арттырып, бақылау мен тәжірибе жүргізуге мүмкіндік береді.

Тәрбиелік орта баланың табиғатқа эмоциялық қатынасын қалыптастыруда шешуші фактор болып табылады. Егер бала тірі нысандармен әрекеттесіп, олардың өзгерісін бақыласа, табиғатқа деген жанашырлық сезімі дамиды.

Тәрбиешінің рөлі

Экологиялық мәдениетті қалыптастыруда тәрбиеші негізгі бағыттаушы тұлға болып табылады. Педагог табиғатқа қатысты білімді жүйелі түрде ұйымдастырып, баланың бақылау, зерттеу және тәжірибелік әрекеттерін үйлестіреді. Тәрбиешінің сөйлеуі, көзқарасы және табиғатқа қатынасы балалар үшін үлгі қызметін атқарады.

Тәрбиеші балаларды табиғат құбылыстарын байқауға, себеп-салдарлық байланыстарды түсінуге және экологиялық нормаларды сақтауға үйретеді. Сонымен қатар педагог тірі нысандарға күтім жасауды ұйымдастыру арқылы жауапкершілік пен

ұқыптылық дағдыларын қалыптастырады.

Экологиялық мәдениетті қалыптастыру тәсілдері

Мектепке дейінгі тәжірибеде экологиялық тәрбие бақылау, тәжірибе, ойын, еңбек әрекеті және әңгімелесу арқылы жүзеге асады. Табиғатты бақылау баланың танымдық белсенділігін арттырып, қоршаған ортаға қызығушылығын күшейтеді. Қарапайым тәжірибелер табиғи құбылыстардың заңдылықтарын түсінуге мүмкіндік береді.

Ойын әрекеті экологиялық білімді бекітудің тиімді құралы болып табылады. Ойын барысында бала табиғаттағы құбылыстарды бейнелеп, экологиялық мінез-құлық үлгілерін меңгереді. Ал еңбек әрекеті табиғатқа қамқорлық жасау дағдыларын қалыптастырады.

Бала дамуына әсері

Экологиялық мәдениет баланың тұлғалық сапаларының дамуына ықпал етеді. Табиғатқа қамқорлық жасау барысында балада жауапкершілік, жанашырлық және ұқыптылық қасиеттері қалыптасады. Сонымен қатар табиғатпен әрекеттесу баланың эмоциялық тұрақтылығын, эстетикалық қабылдауын және әлеуметтік мінез-құлқын дамытады.

Экологиялық тәрбиенің нәтижесінде бала қоршаған ортаға зиян келтірмеу, табиғатты қорғау және ұқыпты әрекет ету қажеттілігін түсіне бастайды.

Қорытынды

Балабақшадағы экологиялық мәдениетті қалыптастыру – баланың табиғатқа саналы қатынасын тәрбиелеудің іргелі кезеңі. Ерте жаста қалыптасқан экологиялық түсініктер мен мінез-құлық дағдылары тұлғаның кейінгі өмірлік ұстанымдарының негізіне айналады. Тәрбиешінің мақсатты педагогикалық ықпалы мен дұрыс ұйымдастырылған тәрбиелік орта баланың табиғатқа жауапты, жанашыр көзқарасын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сондықтан экологиялық тәрбие мектепке дейінгі ұйым жұмысының маңызды бағыттарының бірі ретінде қарастырылуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Сәтімбекова Р. Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру әдістемесі. – Алматы: Білім, 2019.
2. Қалиева С. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Білім, 2018.
3. Әбдіғаббарова Ұ. Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы. – Алматы: Эверо, 2019.
4. Жарықбаев Қ. Психология негіздері. – Алматы: Рауан, 2012.
5. Аймауытов Ж. Психология. – Алматы: Рауан, 1995.

6. *Тілеубергенова А. Балабақшадағы экологиялық тәрбие. – Алматы, 2020.*
7. *Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту журналы. – Алматы, 2022.*
8. *Балабақша республикалық ғылыми-әдістемелік журналы. – Алматы, 2021.*
9. *Бала мен табиғат. Әдістемелік құрал. – Алматы: Атамұра, 2017.*

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.